

Problémy chovu koní pre lesné hospodárstvo

Ing. Michael DURUTTYA, Správa chovu koní Muráň

Racionalizácia, mechanizácia, traktor, či už kolesový, pásový a naposledy špeciálny lesný, to sú termíny, ktoré sa dnes v súvislosti s približovaním dreva najviac používajú. Máme však aj špeciálne „lesné kone“, ktoré robili, robia a ešte aj budú robiť neoceniteľné služby tam, kde sa traktor nedostane alebo tam, kde uplatňujeme najjemnejšie ťažbovo-obnovné postupy. Nezaškodí preto, ak si trochu pohovoríme aj o ťažných koňoch v lesnom hospodárstve.

Štátny žrebčín v Muráni produkoval za svojej doterajšej 23-ročnej existencie ťažné kone s hlavným zameraním na potreby lesného hospodárstva, predovšetkým v približovaní dreva z miest ťažko prístupných pre mechanizačné prostriedky. Nároky kladené na tieto kone boli predovšetkým z aspektov dlhej životnosti, skromnosti, tvrdosti a dobrého zdravotného stavu pri vysokých požiadavkách na ich produktivitu. Týmto vysokým požiadavkám vyhovoval najlepšie koň plemena hucul. Preto sa pri zakladaní žrebčína v Muráni začalo s plemenitbou týchto koní na základe poznatkov bývalého vojenského žrebčína v Prešove.

Prvé kone boli dodané našim lesným závodom v roku 1953 v priemernom veku 3,15 roka s týmito základnými telesnými mierami:

kohútiková výška pásková	145,80 cm
obvod hrude	171,00 cm
obvod holene	18,20 cm
živá váha	374,00 kg

Ďalší vývoj ukazuje tabuľka 1, z ktorej vidieť, že do rokov 1958—1959 telesné miery koní ostávali na výške zodpovedajúcej priemerným mieram huculských koní troch najpočetnejších línii (Goral, Gurgul a Hroby). Prvé kone odovzdané lesnej prevádzke mali vyššiu telesnú váhu, ako kone ročníkov 1954 až 1958. Hlavnou príčinou bol prechod (v r. 1952) na odchov kobýl a žriebät tzv. voľným ustajnením, čo v praxi zna-

menalo, že kobylы i žriebätá boli vystavené extrémnym poveternostným podmienkam, predovšetkým v zimných mesiacoch. Odzrkadlilo sa to znížením priemernej váhy až o 7,22 %.

Už v roku 1953 požadovali lesné závody kone s väčším telesným rámcom

Výcvik koní pre lesné hospodárstvo

Rok	K. V. P.	O. H.	o. h.	ž. v.	Priemerný vek
1953	145,80	171,00	18,20	374,00	3,150
1954	145,50	171,00	18,25	351,00	3,055
1955	145,00	168,00	18,20	352,00	3,106
1956	144,00	166,00	18,40	347,00	3,070
1957	145,00	167,00	18,42	355,00	3,065
1958	145,00	165,00	18,38	356,00	3,118
1959	146,25	170,10	18,28	362,83	3,252
1960	147,10	178,54	18,43	371,22	3,287
1961	148,82	180,68	18,84	395,02	3,111
1962	149,76	168,28	18,44	368,68	3,317
1963	149,25	178,72	18,81	398,58	3,630
1964	150,77	174,83	19,46	416,45	4,200
1965	158,56	187,53	20,12	472,89	4,015
1966	156,10	184,04	20,40	453,04	3,428
1967	155,70	183,40	20,57	458,55	3,050
1968	156,66	188,95	20,47	454,25	3,875
1969	159,26	195,42	21,23	503,42	4,157
1970	158,94	190,84	21,81	480,00	3,947
1971	159,25	190,25	21,88	487,40	3,846
1972	159,66	190,76	21,36	491,06	4,514
1973	160,40	186,13	21,51	524,50	4,419

a živou váhou. Žrebčín v Muráni mal preto vypestovať nového tzv. slovenského horského koňa pre lesné hospodárstvo, poľnohospodárstvo v podhorských oblastiach a pre armádu. Dosiahol sa to cieľavedomým výberom vhodného typu koňa, zlepšeným racionálnym spôsobom chovu a odchovu ako aj systematickým výcvikom. Prísna selekcia a plemenný výber mali umožniť zosilnenie kostry a zmožutnenie telesnej stavby pri zachovaní dobrých úžitkových vlastností huculského plemena. Stanovený štandard nového plemena, tzv. slovenského horského koňa bol takýto:

kohútiková výška pásková	155 cm
obvod hrude	185 cm
obvod holene	21 cm
živá váha	500 kg

Znamenalo to prakticky zvýšenie výšky kohútika o 12 cm, obvodu hrude o 15 cm, obvodu holene o 3 cm a zvýšenie živej váhy o 150 kg voči „huculskému“ priemeru. Toto sa malo dosiahnuť krížením huculských kobýl so žrebcami plemena Hafling, Fjord a No-

rik. Výsledky kríženia priniesli v prvej filiálnej generácii výsledky uvedené v tabuľke 2.

Dosiahnuté výsledky boli uspokojivé. Druhá filiálna generácia bola už vý-

PRIEMERNÉ TELESNÉ MIERY KRÍŽENCOV
V GENERÁCII F₁

Tabuľka 2

Priemerné miery:	huculo — hafling	huculo — fjord	huculo — norik
Kohútiková výška pásková (cm)	148,30	153,00	156,74
Obvod hrude (cm)	181,30	199,00	185,22
Obvod holene (cm)	19,60	20,25	20,74
Živá váha (kg)	416,60	430,00	444,03

Chovné kobyly na pastve

sledkom tzv. trojplemenného kríženia, kedy sa na kobyly (huculo — hafling, huculo-fjord a huculo-norik) pripúšťali chladnokrvné žrebce norického plemena. Vplyv huculského plemena bol aj naďalej značný, čo dávalo týmto koňom tvrdú konštitúciu, odolnosť a skromnosť pri súčasnom zvýšení ich produktivity. Zvýšila sa aj živá váha koní, a zväčšil sa aj telesný rámec (tabuľka 1., r. 1965—1968).

Po týchto slubných výsledkoch došlo k prerušeniu tohto spôsobu plemenitby. Na rýchlejšie uspokojenie lesných závodov koňmi s väčším telesným rámcom a živou váhou, sa pristúpilo k nákupu chladnokrvných kobýl v českých krajoch (plemená český a moravský chladnokrvník), na ktoré sa pripúšťali rakúske žrebce, ako aj žrebce vlastného odchovu plemena Norik. A tu sa začína posledná etapa snahy o získanie ešte väčšieho koňa pre lesné hospodárstvo. Kríženie tohto plemenného materiálu prinieslo tieto výsledky:

kohútiková výška pásková	161,00 cm
obvod hrude	186,03 cm
obvod holene	21,81 cm
živá váha	483,71 kg

Tento kôň už nemá výborné vlastnosti huculov, predovšetkým jeho odolnosť, tvrdosť a nenáročnosť. Výrazne

naň pôsobí vplyv okolia (nadmorská výška, spôsob odchovu, nízka priemerná ročná teplota a iné), takže potomci po cca 600 kg-vých kobylách a 750 až 800 kg-vých žrebcoch sú prakticky tak veľké, ako kríženci druhej filiálnej generácie z trojplemenného kríženia, avšak bez ich kladných vlastností.

Zvýšila so potratovosť, mortalita žriebät do veku 14 dní a tiež percento brakovania. Výrobná cena prepočítaná na jedného predaného koňa je tiež vyššia. Pretože sa lesnej prevádzke predávajú skoro výlučne plus — varianty (malé kone lesné závody nekupujú, resp. ich pracovníci nechcú s nimi pracovať), stúpa počet neodpredateľných koní, čo prináša ich chovateľom problémy. Prítom tieto kone „nevhodné“ pre prácu v lese (a preto väčšinou určené na jatočné účely) sú takého telesného rámca, akého boli kone odpredávané lesným závodom v rokoch 1964—1965. Za toto necelé desaťročie nároky na fažné kone stúpili neúmerne možnosťami, ktoré dáva moderná zootecnická prax do rúk chovateľom týchto koní.

Nazdávam sa, že v podmienkach, v ktorých dnes chladnokrvné kone chováme, nedosiahneme požadované výsledky, hoci genotyp týchto koní predurčuje ich k zvýšeniulivej váhy pri odpredaji, t. j. vo veku cca 3,5 roka na

650 kg a základných telesných mier — kohútikovej výšky páskovej na 165 cm, obvodu hrude na 200 cm a obvodu holene na 23 cm.

Z toho všetkého vyplýva, že buď sa zmenia nároky lesných závodov (často

neopodstatnené), alebo sa bude musieť zmeniť princíp chovu koní na Muráni. Kým napôjde ku kompromisnému riešeniu tohto problému, budú mať obe strany — chovateľ i kupujúci — vždy veľa problémov.

LES

Odborný časopis pre lesné hospodárstvo. Vydáva Ministerstvo lesného a vodného hospodárstva Slovenskej socialistickej republiky v PRÍRODE, vydavateľstve kníh a časopisov, národný podnik v Bratislave. Vedie redakčná

rada. Vedúci redaktor Ing. Štefan Chyla a Ing. Vojtech Richter. Adresa redakcie a administrácie: Bratislava, Križkova č. 7, telefón 472 41-43. Vychádza mesačne. Ročné predplatné Kčs 38. Cena jedného čísla 3 Kčs. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava, závod 3, Trnava, Radlinského ul. 5. Rozširuje Poštová novinová služba. Informácie o predplatnom podáva a objednávky prijíma každá pošta i doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — ústredná expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. číslo 48/VII. Povolené výnosom PIO — číslo 283/52-IV/2, registrácia Poverenictvo SNR pre kultúru a informácie pod čís. RS 8047 zo dňa 25. októbra 1967. Registračné číslo SÚTI 11/15.